

Communicational Relations

To cite this article: Santalahti, M. & Kivilehto, M. (2025). Valtiosopimukset naapuruussuhteiden kuvaajina: oikeuksien ja velvollisuuksien ilmaiseminen eri naapurien kesken. *VAKKI Publications* 17, 166–183. <https://doi.org/10.70484/vakki.161847>

Valtiosopimukset naapuruussuhteiden kuvaajina: oikeuksien ja velvollisuuksien ilmaiseminen eri naapurien kesken

Miia Santalahti^a & Marja Kivilehto^a

^a Tampere University

In this article, we examine how rights and obligations are created by means of language in instruments regulating the relations between states - treaties. Combining qualitative analysis and corpus research tools, we compare treaties between Finland and Russia (USSR) with treaties between Finland and Sweden. We focus on the regulation of rights and obligations as conveyed by expressions of modality, using systemic functional linguistics as the basis of our analysis.

In order to analyse phenomena of language in a certain text, one must also pay attention to its context. In our research, the main contextual factor is the nature of the treaty as a regulatory genre, which steers its interpretation. While we acknowledge that such factors as the treaty preparation process and geopolitical climate also influence the outcome, we focus on the genre and also make notice of time as an influential contextual factor: the use of language changes over time, and this also applies to treaty language.

Avainsanat: modaalisuus, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, säädöskieli, valtiosopimus

1 Johdanto

Valtiosopimus on instrumentti, jonka avulla valtiot sääntelevät keskinäisiä suhteitaan. Se on oikeuslähde eli asiakirja, jota viranomaiset ja tuomioistuimet käyttävät juridisen päätöksenteon perustana (Malanczuk 1997: 37). Valtiosopimuksen, kuten kaikkien säädöstekstien, sisältö realisoituu vasta tulkinnan kautta, ja tämä tulkinta perustuu tekstin kieliasuun. Voidaan siis sanoa, että oikeus on väistämättä sidottu kieleen (Mattila 2017: 9) – juridiikkaa on kutsuttu jopa “sanatieteeksi” (Sutela & Lindroos 2021: 5). Kieltä tarkasteltaessa on kuitenkin aina huomioitava tekstin laatija, funktio ja kohderyhmä (mp.): säädöstekstien funktiota ei pysty päättelemään ilman tietoa tekstin institutionaalisesta asemasta säädöstekstinä (Attila 2025: 209).

Valtiosopimus on operatiivinen säädösteksti, eli sen funktiona on tuottaa ja rajata oikeuksia ja velvollisuuksia. Tämä tapahtuu erilaisten kielellisten keinojen avulla. (Gotti 2012: 63.) Näitä kielellisiä keinoja tarkastelemme tässä artikkelissa. Sopimusteksteihin vaikuttavat myös kielenulkoiset seikat, kuten diplomaattinen diskurssi, geopoliittinen tilanne, sopimusten aiheet sekä sopimusten laadintaprosessi (Souma 2024: 234), mutta tässä artikkelissa emme perehdy niihin. Kiinnitämme kuitenkin analyysissämme huomiota sopimusten aikasidoksisuuteen.

Valtiosopimuksen tulisi noudattaa kunkin osapuolivaltion säädöskirjoittamisen sääntöjä ja konventioita ja samaan aikaan olla täysin identtinen toisen osapuolen tekstiversiolla kanssa. Sopimustekstin tuottaminen onkin tasapainottelua yhtäläisen merkityksen saavuttamiseksi erilaisista ilmaisutavoista huolimatta, ja lopputulos on useimmiten hybriditeksti, jossa näkyy vaikutteita kaikkien osapuolten konventioista (Alschner & Keyes 2020: johdanto; Schäffner 1997: 126). Tarkastelemme tämän tasapainottelun ilmenemistä itse sopimusteksteissä vertaamalla valtiosopimuksia, jotka Suomi on solminut Ruotsin ja Venäjän (tai Neuvostoliiton) kanssa.

Tutkimuksessamme selvitämme, miten Suomen ja sen naapurivaltioiden välisissä valtiosopimuksissa säännellään oikeuksia ja velvollisuuksia eli miten modaalisuus ilmenee sopimusteksteissä. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

- 1) Millaisia modaalisuuden ilmauksia Ruotsin ja Venäjän kanssa solmituissa valtiosopimuksissa hyödynnetään?
- 2) Miten modaalisuuden ilmaukset eroavat Ruotsin ja Venäjän (NL:n) kanssa solmitujen sopimusten välillä?

Aiheesta on paljon aikaisempaa tutkimusta, sillä modaalisuus on tärkeä elementti varsinkin säädösteksteissä ja niiden tulkinnassa, ja se ilmenee eri kielissä hieman eri tavalla. Siksi aihe onkin kiinnostanut sekä kieli- että oikeustieteen tutkijoita. Aihetta on käsitelty esimerkiksi kahdessa tuoreessa väitöskirjassa: Julia Souma (2024) tarkastelee väitöskirjassaan sallimista ja kieltämistä Suomen ja Venäjän/Neuvostoliiton välisissä valtiosopimuksissa ja Eeva Attila (2025) puolestaan oikeuksia ja velvollisuuksia luovia predikaattiverbejä suomalaisessa säädöskielessä. Kieli- ja oikeustieteen näkökulma tulee esiin myös kahdessa pro gradu -tutkielmassa. Antti Kanner (2011) on selvittänyt kansallisen lainsäädännön ja EU-säädösten kieltä nesessiivisten rakenteiden valossa ja Eeva Attila (2017) on tutkinut ei-modaalisen indikaatiivin funktiota säädöskielessä. Monikielisen viestinnän näkökulmasta valtiosopimuksia on tutkinut esimerkiksi Svetlana Probirskaja väitöskirjassaan (2009) sekä Santalahti ja Mikhailov (esim. 2019). Kielten välisiin vertailuihin perustuvat puolestaan Joanna Rydzewska-Siemiątkowskan (2016) sekä Arja Nurmen ja Marja Kivilehdon (2019) tutkimukset. Rydzewska-Siemiątkowska on selvittänyt deonttisen modaalisuuden ilmenemistä puolan- ja suomenkielisissä oikeusalan teksteissä ja Nurmi ja Kivilehto ovat tarkastelleet suomesta ruotsiksi ja englanniksi käännettyjä säädöstekstejä deonttisen modaalisuuden näkökulmasta. Tutkimuksemme antaa oman lisänsä vertailevaan näkökulmaan: selvitämme modaalisuuden ilmenemistä kahden maan kanssa solmituissa valtiosopimuksissa. Erityisesti Ruotsin kanssa solmitut valtiosopimukset ovat jääneet vähäiselle huomiolle tutkimuksissa.

2 Tutkimuksen teoreettinen tausta ja viitekehys

Tutkimuksemme lähtökohtina ovat valtiosopimus tekstilajina, M. A. K. Hallidayn systeemifunktionaalinen kieliteoria (SF) (2004) ja erityisesti sen interpersoonainen metafunctio sekä modaalisuus ilmentämässä interpersoonaista metafunctiota säädösteksteissä. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme näitä lähtökohtia.

2.1 Valtiosopimus tekstilajina

Valtiosopimus on kahden tai useamman kansainvälisen oikeuden subjektin välinen tahdonilmaisu, jolla on tarkoitus saada aikaan kansainvälisen oikeuden alaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Valtiosopimuksen perusteella muodostuvat oikeudet ja velvollisuudet koskevat kaikkia osapuolivaltioiden kansalaisia ja muita kyseisissä valtioissa toimivia oikeussubjekteja. (VSO 2021: 11; LKO n.d.: luku 8.)

Valtiosopimus eroaa muista säädösteksteistä siinä, että sopimus valmistellaan tavallisesti jollakin muulla kielellä kuin suomeksi ja osapuolten sopimustekstien on oltava mahdollisimman identtisiä. Sopimuksessa käytettävien ilmaisujen ja käsitteiden on sovelluttava kaikkien osapuolten oikeusjärjestyksiin, jotka saattavat poiketa toisistaan hyvinkin

paljon. Sopimustekstin laatimiseen liittyykin paljon kompromisseja – myös kielellisiä. (VSS 2021: 2.)

Valtiosopimuksen rakenne on vakioitu, ja sitä säännellään sekä kansainvälisin että kansallisin ohjein (esim. Wienin yleissopimus; LKO n.d., VSO 2021). Sopimuksen rakenteosilla on erilaisia tehtäviä, jotka ohjaavat kunkin tekstikohdan tulkintaa: Sopimuksessa on johdanto-osa, joka sisältää myös perustelut sopimuksen solmimiselle, tämän jälkeen on itse sopimusteksti, ja lopuksi kirjataan hyväksymistä, ratifiointia ja irtisanomista yms. asioita koskevat loppumääräykset (VSS 2021: 6–10). Johdanto-osa kuvaa sopimuksen sisältöä ja sen syntymisolosuhteita, mutta muissa osissa säännellään oikeuksia ja velvollisuuksia, ja ne ovat näin ollen tämän tutkimuksen kannalta keskeisimpiä.

Suomen suhteet itä- ja länsinaapuriinsa ovat erilaiset, ja tämä näkyy myös maiden välisissä valtiosopimuksissa. Venäjän kanssa valtiosopimukset solmitaan yleensä kahdenvälisinä ja neuvotteluteitse, kun taas Suomen ja Ruotsin keskinäisiä suhteita säännellään enimmäkseen yhteispohjoismaisissa ja EU-tasoisissa sopimuksissa (VSO 2021). Suomen ja Venäjän/NL:n välisiä sopimuksia laadittaessa sopimusneuvotteluihin liittyvää viestinvaihtoa käännetään, sopimusneuvotteluissa tulkitaan ja itse sopimustekstiä käännetään. Suomen ja Ruotsin välillä neuvotteluteitse solmittavien kahdenvälisen valtiosopimusten neuvottelut käydään ruotsiksi tai englanniksi, minkä jälkeen neuvottelijat tuottavat sopimustekstin omalla kielellään, ja Ruotsissa tuotettua kieliversiota hyödynnetään Suomessa vaadittavana ruotsinkielisenä kappaleena (VSS 2021: 2). Erilaiset laadintaprosessit heijastuvat osaltaan myös sopimusteksteihin (vrt. johdannossa todettu, Souma 2024: 234), mutta tämän taustatekijän olemme rajanneet tutkimuksemme ulkopuolelle.

Sopimuskäytännöt ja -kieli ovat aikojen saatossa muuttuneet, mutta yleisen käytännön mukaan valtiosopimuksia uusittaessa kirjoitetaan uudelleen vain ne osat, joiden sisältö muuttuu. Näin ollen vanhatkin sopimustekstit kannattaa huomioida tutkimuksessa. Ajallinen variaatio on selkeästi esiin nouseva taustatekijä sopimustekstejä analysoitaessa. Esimerkiksi venäjänkielinen sopimusdiskurssi muuttui Neuvostoliiton hajottua, jolloin myös suuri määrä sopimuksia laadittiin uudelleen Venäjän tullessa sopimuspuoleksi Neuvostoliiton sijaan. Neuvostoajan sopimuksissa ideologinen ulottuvuus oli nykyistä vahvemmin läsnä myös sopimustekstien kielessä (ks. esim. Santalahti 2020).

2.2 Kielenkäytön metafunktiot

Hallidayn (2004) mukaan kieli on monifunktioista ja kielen metafunktiot ovat läsnä yhtä aikaa. Halliday mainitsee kolme metafunktiota: ideationaalisen, tekstuaalisen ja interpersonaalisen. Ideationaalisen metafunktion näkökulmasta kieli kuvaa ja rakentaa

sisältömerkityksiä, kun taas tekstuaalinen metafunktio huolehtii siitä, että merkitykset muodostavat kokonaisuuden. Näillä kokonaisuuksilla, teksteillä ja niiden konteksteilla, luodaan sosiaalisia suhteita ja identiteettejä, mitä ilmentää interpersoonainen metafunktio. Voidaan sanoa, että ideationaalinen ja interpersoonainen kohdistuvat kielenulkoiseen maailmaan, kun taas tekstuaalinen metafunktio kohdistuu kieleen itsessään (Shore 2012a: 147).

Ideationaalinen metafunktio ilmenee eri sanoina ja sanojen välisinä suhteina sekä prosessityyppeinä (Shore 2012b: 163–171). Prosessityypit reaalistuvat puolestaan eri tavoin sen mukaan, mikä on niiden tehtävä. Systemis-funktionaalissa kieliteoriassa erotetaan kolme prosessityyppiä. Materiaaliset prosessit rakentavat tekoja ja tapahtumia, kun taas mentaaliset prosessit konstruoivat ihmisten tietoisuutta ja relationaaliset prosessit rakentavat suhteita. (Shore 2012b: 164.) Tutkimusaineistossamme keskeisimpiä ovat materiaaliset prosessityypit, jotka konstruoivat kohteeseen johtavia tai johtamattomia tapahtumia, esimerkiksi ”Taksiyritys saa harjoittaa taksiliikennettä sopimuspuolten alueiden välillä”. Sen sijaan mentaalisia, esimerkiksi ajattelua ja pohtimista, kuvaavia prosessityyppejä ei tekstilajin luonteen takia juuri esiinny.

Tekstuaalinen metafunktio kohdistuu siihen, miten puhe tai kirjoitettu teksti reaalistuu leksikaalis-kieliopillisina valintoina (Shore 2012a: 134). Sanat muodostavat virkkeitä, jotka puolestaan rakentuvat kappaleiksi ja kappaleiden kautta kokonaisiksi teksteiksi. Myös säädöstekstejä voidaan tarkastella rakenteen näkökulmasta ja kiinnittää huomiota siihen, mistä säädös koostuu, miten se on jäsennetty ja mitä liitteitä siihen kuuluu (LKO n.d.; ks. myös luvussa 2.1 todettu).

Tutkimuksemme kannalta keskeisin metafunktio on interpersoonainen funktio. Kuten käsitteestä ilmenee, kyse on toisaalta tekstin suhtautumisesta oletettuihin vastaanottajiin ja toisaalta tekstissä käsiteltäviin ihmisiin, esineisiin ja asioihin (Shore 2012b: 161). Interpersoonaisuus ilmenee teksteissä suhtautumista ilmentävinä sananvalintoina, modaalisisina lausetyypeinä ja persoonamuotojen käyttönä (Shore 2012b: 177–179). Nämä puolestaan reaalistuvat tekstuaalisen funktion kautta, sillä sananvalinnat ja modaaliverbit luovat koheesiota ja koherenssia virkkeiden ja kappaleiden välille.

Interpersoonaisuus on kielenkäyttöä toimintana ja tekoina kuvaava ilmiö, sillä se yhdistetään SF-kieliteoriassa vaihtokauppaan (exchange) (Halliday 2004: 59). Kielen avulla kehoitetaan muita toimintaan tai kielletään tai sallitaan toiminta. Vaihtokauppa on myös tietojen vaihtamista. Tutkijoiden keskuudessa on erilaisia näkemyksiä siitä, mitä kielelliseen vaihtokauppaan kuuluu. Lauranto (2015: 17–18) erottaa vaihtokauppalausetyypit, esimerkiksi käskyt ja toteamukset, modaalisisista lausetyypeistä, joita ovat esimerkiksi neessiivilauseet. Halliday (2004) ja Holmberg (2011) puolestaan näkevät modukset ja

modaalisuuden kielellisen vaihtokaupan ilmentyminä. Omaan tutkimukseemme sopii jälkimmäinen näkemys, sillä modaalisuus on luonteenomaista oikeuksia ja velvollisuuksia säänneltäessä (ks. esim. Attila 2025).

2.3 Modaalisuus säädösteksteissä

Säädösteksti ei ole ohje tai suositus – se sallii, oikeuttaa tai velvoittaa (LKO n.d.). Oikeuden maailmassa oikeus tai velvollisuus ei synny kausaalisuhteen eikä motivaatioyhteyden kautta vaan konkreettisesti luomalla nämä oikeudet ja velvollisuudet (Helin 1999: 44).

Säädöskielen näkökulmasta oikeuksia ja velvollisuuksia ilmaistaan deonttisen modaalisuuden keinoin. Ison suomen kieliopin mukaan deonttista velvollisuutta ilmaistaan erityisesti modaaliverbeillä, kuten *pitää* ja *täytyä*, tai nesessiivirakenteilla, joita ovat esimerkiksi *on pakko-* ja *on tehtävä* -rakenteet (VISK § 1558, 1573). Mahdollisuutta eli oikeuksia – tai vastaavasti negaation kautta kieltoja ja rajoituksia – ilmaisevia deonttisia modaaliverbejä puolestaan ovat *voida*, *saada* ja *sallia* (VISK § 1569).

Aiemmin säädösteksteissä modaalisuutta ilmaistiin suoranaisina käskymuotoina, erityisesti jussiivin eli imperatiivin 3. persoonan avulla (Mattila 2017: 68). Nykyään säädöskiellessä suositetaan erityisesti *on tehtävä* -muotoja ja *tulla*-modaaliverbiä (emt). Säädöskiellessä modaaliverbien käyttöä säätelee myös se, minkälaisesta oikeussäännöstä on kyse: onko kyse toimitasäännöstä, toimivaltasäännöstä vai perustuslaillisesta säännöstä (Slaf 2023: 51–53).

Oikeuksien ja velvollisuuksien luomista voidaan kuitenkin ilmaista myös implisiittisesti, esimerkiksi indikatiivimuotoisin verbein (Attila 2025: 58–59) tai epäsuorasti kielellisin metaforin (Holmberg 2011: 101). Valtiosopimuksissa tekstin nimeäminen valtiosopimukseksi ohjaa tulkitsemaan kaiken siinä sanottavan velvoittavaksi (Mattila 2017: 69). Tällöin lausetyypin funktio on toinen kuin sen perusmerkitys.

3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineistona on Suomen naapurimaidensa kanssa solmimia kahdenvälisiä valtiosopimuksia koko maamme itsenäisyyden ajalta. Tutkimuksemme aineistona hyödynnämme Tampereen yliopiston PEST-hankkeessa kerättyä valtiosopimuskorpusta, johon kuuluu yhteensä 224 Venäjän/NL:n ja Suomen välistä sopimusparia sekä joitain Suomen ja Ruotsin välisiä sopimuksia. (ks. esim. Mikhailov, Santalahti & Souma 2019). Tätä tutkimustamme varten täydensimme korpusta Suomen ja Ruotsin kahdenvälisillä sopimuksilla niin, että Ruotsin ja Suomen välisten kahdenvälisten sopimusten osakorpuksen tuli

yhteensä 24 sopimusparia. Vertailukelpoisen aineiston saamiseksi päätimme erottaa Suomi-Venäjä/NL-sopimusmateriaalista osakorpuksen niin ikään 24 sopimusta, jotka ovat pituudeltaan, aiheiltaan ja solmimisajoiltaan samankaltaisia kuin Suomi-Ruotsi-sopimukset.

Tässä tutkimuksessa käyttämämme korpus sisältää siis 24 tekstiparia kummassakin kieliparissa. Suomi–Venäjä/NL-osakorpuksessa on yhteensä 24 850 sanaa ja Suomi–Ruotsi-osakorpuksessa 18 823 sanaa. Selkeyden ja yksinkertaisuuden vuoksi korpuksista käytetään jatkossa kieleen perustuvia nimityksiä: ruotsi-korpus ja venäjä-korpus. Liitteessä 1 on lueteltu kaikki osakorpuksiin sisältyvät sopimukset, ja aineistoesimerkeissä sopimuksiin viitataan tämän luettelon mukaisilla nimillä. Vanhimmat sopimukset ovat kummassakin kieliparissa 1920-luvulta ja uusimmat 2010-luvulta. Ajallinen perspektiivi antaa tärkeää taustaa analyysillemme ja käyttämillemme aineistoesimerkeille (ks. luku 2.1).

Tarkastelemme aineistoa ensisijaisesti laadullisesti mutta myös korpustyökalua hyödyntäen. Korpustyökalujen vahvuus on se, että niiden avulla voidaan käsitellä suuria tekstimääriä ja saada niistä helposti erilaisia tilastotietoja. Korpustekniikka ei kuitenkaan ole aukotonta, ja erityisesti suomen kielen annotoinnissa eli esimerkiksi sanaluokkien ja taivutusmuotojen merkinnöissä on virheitä ja puutteita, ja kaikkien käyttötapauksien, kuten erilaisten sanajärjestysten, huomioiminen korpuskyselyissä on myöskin haastavaa (ks. Souma 2024: 236). Usein korpusohjelmilla saatavat tiedot antavatkin vasta lähtökohdan tutkimukselle, ja syvällisempien tulosten saamiseksi käytetään muita tutkimusmenetelmiä, kuten valikoitujen tekstisegmenttien lähilukua. Tässä tutkimuksessa käytimme korpustyökalua vain tukena ja keskityimme laadulliseen analyysiin, mikä oli mahdollista, koska tutkimusaineistomme ei ole kovin suuri.

Käytimme tässä tutkimuksessa kahta eri ohjelmaa: SketchEngine-korpustyökalua ja laadulliseen analyysiin tarkoitettua Atlas.ti-ohjelmaa. Ensin analysoimme suomenkieliset sopimustekstit Atlas.ti-ohjelmalla ja koodasimme modaalisuuden ilmaisut sillä. Tämän jälkeen tarkastelimme valikoitujen ilmaisujen kaksikielisiä konkordansseja SketchEnginen avulla. Analyysissä lähtökohtana on suomenkielinen teksti, ja konkordanssit sopimuskumppanien kieliversioista haettiin suomenkielisten sanojen tai ilmaisujen perusteella.

Valitsimme lähempään tarkasteluun ilmaisut *tulla*, *on tehtävä*, *voida* ja *saada*, jotka ovat sekä oman aineistomme että aiemman tutkimuksen (ks. esim. Nurmi & Kivilehto 2019; Attila 2025) perusteella yleisimpiä ja selkeästi tunnistettavia modaalisuuden ilmaisuja. Niiden esiintymiä tarkastelemme seuraavassa.

4 Interpersoonainen metafunktio: modaalisuus Suomen ja naapurimaiden välisissä valtiosopimuksissa

Esitämme ensin aineistosta tehdyt yleiset havainnot. Sen jälkeen siirrymme kieliparikoh-taiisiin lukuihin, joissa tarkastelemme interpersoonaisen metafunktion ilmentämistä ja siinä havaittuja eroavaisuuksia ruotsi- ja venäjä-korpuksissa. Lopuksi teemme yhteenve-don ja pohdimme, miksi modaalisuuden ilmaisutapa mahdollisesti eroaa eri maiden kanssa tehdyissä valtiosopimuksissa. Pohdinnan lähtökohtina ovat ilmausten laajempi konteksti eli valtiosopimus direktiivisenä tekstilajina ja ilmausten lähikonteksti eli virk-keet, joissa modaalisuus esiintyy.

4.1 Aineistosta tehdyt yleiset havainnot

Tunnistimme suomenkielisestä aineistostamme yhteensä 29 erilaista modaalisuuden il-maisutapaa. Nämä kaikki on esitetty taulukossa 1. Taulukon luvut perustuvat Atlas.ti-oh-jelmassa tehtyihin koodimerkintöihin.

Taulukko 1. Modaalisuuden ilmaisutavat suomenkielisissä valtiosopimusteksteissä

	ruotsi-korpus	venäjä-korpus	yht.
aktiivi	107	285	391
passiivi	58	204	262
on tehtävä	135	118	253
tulla	96	40	136
voida	58	77	135
saada	35	27	62
olla oikeus	15	14	29
sitoutua	14	2	16
katsoa	6	9	15
olla velvollinen	2	13	15
olla oikeutettu	1	12	13
vastata	5	6	11
jussiivi (pass.)	7	2	9
jussiivi (akt.)	4	4	8
täytyä	1	6	7
sopia	4	1	5
suostua	1	4	5
olla oleva	3	1	4
olla vastuussa	1	2	3

	ruotsi-korpus	venäjä-korpus	yht.
pitää	2	1	3
vaatia	2	1	3
tarvita (neg.)	2	0	2
olla vapautettu	2	0	2
olla yhtä mieltä	2	0	2
asiana on	1	0	1
edellyttää	1	0	1
sallia	1	0	1
olla mahdollisuus	1	0	1
olla valta	1	0	1
yht.	568	829	1397

Kuten taulukosta 1 käy ilmi, indikaatiivi on aineistossamme yleisin modaalisuuden ilmaisu- ja aktiivi- sekä passiivimuodossa (ks. myös Nurmi & Kivilehto 2019). Merkille pantavaa on passiivirakenteiden suuri määrä venäjä-korpuksessa. Konkordanssien analyysi osoitti, että venäjänkielisissä sopimusteksteissä käytetään usein passiivia myös sellaisissa kohdissa, joissa suomessa on modaalipuiverbi tai *on tehtävä* -rakenne (ks. luku 4.3). Tämä viittaa siihen, että venäjänkielisessä sopimusdiskurssissa passiivin käyttö on yleisempää kuin suomen- ja ruotsinkielisessä.

Taulukosta voidaan havaita selviä eroja korpuksen välillä. *Tulee tehdä*- ja *on tehtävä* -rakenteet ovat ruotsi-korpuksessa huomattavasti yleisempiä kuin venäjä-korpuksessa. Ruotsi-korpuksessa on käytetty velvollisuuden ilmaisuna *sitoutua*-verbiä, joka venäjä-korpuksessa on hyvin harvinainen. Vastaavasti venäjä-korpuksessa oikeuksia luodaan ilmaisulla *olla oikeutettu* ja velvollisuuksia ilmaisulla *olla velvollinen*, mutta ruotsi-korpuksessa kumpaakaan näistä ilmaisutavoista ei juuri esiinny.

Jussiivimuotoja esiintyi molemmissa korpuksissa, mutta lähes kaikki esiintymät ovat aineiston vanhimmissa sopimuksissa, kuten seuraava esimerkki: “Muuttaessaan älköön lappalainen hoidossaan olevine poroineen viipykö Suomen alueella kauemmin kuin korkeintaan kolme vuorokautta” (Sopimus poroista rajaseuduilla 1926).

4.2 Modaalisuus Ruotsin kanssa solmituissa valtiosopimuksissa

Velvoittavuutta ilmaistaan ruotsiksi apuverbeillä *böra*, *måste* ja *skola* ja sallittavuutta apuverbeillä *kunna* ja *få* (SAG 4: 282). Apuverbien lisäksi velvoittavuutta ja sallittavuutta ilmaistaan adverbeillä, mutta emme käsittele niitä tarkemmin, sillä valitsemamme

velvoittavuuden ilmaisutyypit tulla, on tehtävä, voida ja saada eivät saa ruotsin tai venäjän kielen vastineiksi ilmaisuja, joissa esiintyisi adverbejä.

Holmberg ja Karlsson (2015: 63, 67) jakavat velvoittavuuden vahvuusasteen kolmeen, jolloin vähiten velvoittava apuverbi on kunna, toiseksi vähiten apuverbi böra ja eniten velvoittavia apuverbejä ovat måste ja skola (du kan fylla i en blankett – du bör fylla i en blankett – du ska fylla i en blankett). Kuten esimerkeistä käy ilmi, velvoittavuus ja sallittavuus eivät ole toisiaan poissulkevia, sillä vähiten velvoittavuutta ilmaiseva apuverbi kunna on apuverbi, jolla ilmaistaan myös sallittavuutta. Apuverbien måste ja skola käyttö eroaa niin, että apuverbillä måste puhuja viittaa yleensä itseensä (SAG 4).

Aineistomme suomenkielisten valtiosopimusten apuverbi tulla saa odotuksenmukaisesti useimmiten vastineeksi ruotsin apuverbin ska (skall). Poikkeuksena on kuitenkin ilmaisun ankomma på satunnainen käyttö suomen kielen tulla-verbin vastineena, kuten seuraavassa esimerkissä:

(1a) 2. Pyydettyessä komissiolta tietoa Suomen tai Ruotsin viranomaiselta tulleesta asiakirjasta, päättää asiakirjan antamisesta se viranomainen, joka asiakirjan on komissiolle toimittanut, tähän viranomaiseen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti. Komission **tulee viipymättä välittää tieto** tällaisesta pyynnöstä asianomaiselle viranomaiselle.

(1b) 2. När någon hos kommissionen begär att få ta del av handling som kommit in från myndighet i Sverige eller Finland ska frågan om utlämnande prövas av den myndighet som lämnat in handlingen enligt den lagstiftning som gäller för myndigheten. Det **ankommer på kommissionen att genast underrätta** myndigheten om en sådan begäran.
(Rajajokisopimus 2009)

Huomionarvoista on apuverbin *skola* preesensmuodon vaihtelu muodosta *skall* muotoon *ska*. Tämä selittyy kirjoitetun ja puhutun kielen lähestymisellä: nykyään suositaan jälkimmäistä (Slaf 2023: 23).

(2a) Om ett taxiföretag under vistelse inom den andra avtalsslutande partens territorium bryter mot någon eller några bestämmelser i denna överenskommelse, **ska** den behöriga myndigheten där överträdelsen ägt rum, oberoende av de rättsliga påföljder som tillämpas inom dess territorium, **underrätta** den andra avtalsslutande partens behöriga myndighet, som **ska vidta** de åtgärder som föreskrivs i den nationella lagstiftningen.

(2b) Jos taksiryitys toisen sopimusvaltion alueella ollessaan rikkoo tämän sopimuksen määräystä tai määräyksiä, **on** rikkomuspaikan toimivaltaisten viranomaisten alueellaan sovellettavista oikeudellisista seuraamuksista riippumatta **ilmoitettava** asiasta toisen sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille, jonka **tulee ryhtyä** kansallisessa lainsäädännössä määrättyihin toimenpiteisiin.
(Sopimus kansainvälisestä taksiliikenteestä tiellä 2011)

Suomen *on tehtävä* -rakennetta vastaa pääosin apuverbi *skola*, mutta myös apuverbiä *böra*, *ha att* -rakennetta ja indikatiivin preesensia käytetään. Apuverbi *böra* ja *ha att* -

rakenne esiintyvät Ruotsin ja Suomen välisessä rajaseudun poroja koskevassa sopimuksessa, kun taas indikatiivin passiivin preesensmuotoa käytetään Ruotsin ja Suomen välisessä rajajokisopimuksessa.

(3a) Mikäli vaikeudetta voi tapahtua, **on** asia myöskin poronomistajalle **ilmoitettava**.

(3b) Där så bekvämligen kan ske, **bör** jämväl renägaren **underrättas** om förhållandet.
(Sopimus poroista rajaseuduilla 1926)

Samassa virkkeessä oleva on tehtävä -rakenne voi saada ruotsin kielellä kaksi eri vastinetta, mikä ilmenee esimerkistä 4.

(4a) Maaviskaallin ja lautamiesten **on arvioitava** vahinko; ja **on** heidän kunnian ja omantunnon kautta pöytäkirjaan **lausuttava**, että arviointi on tapahtunut parhaan ymmärryksen ja vakaumuksen mukaan.

(4b) Landsfiskalen och nämndemännen **hava att uppskatta** skadan; och **skola** de till protokollet på heder och samvete **avgiva förklaring**, att uppskattningen skett efter bästa förstånd och övertygelse.
(Sopimus poroista rajaseuduilla 1926)

Suomen kielen voida-apuverbiä vastaavat oletuksenmukaisesti ruotsin apuverbit *kunna* ja *få*. Yllättävämpää on kuitenkin se, että voida-apuverbin vastineena on käytetty myös skola-apuverbiä, joka perusmerkitykseltään ilmaisee velvoittavuutta. Esimerkki 5 kuvaa verbien valintaa.

(5a) Hätämenettelyharjoituksia voidaan toteuttaa tarvittavassa määrin lentoturvallisuuden parantamiseksi 1. artiklan mukaisesti. Tällaiset harjoitukset **voivat sisältää** harjoitushätälaskuja jomankumman osapuolen alueelle.

(5b) För att underlätta samverkan i fråga om förbättrad flygsäkerhet enligt artikel 1 får övningar i nödförfarande äga rum i erforderlig omfattning. Sådana övningar **skall kunna omfatta** övningsnödlandningar inom endera partens territorium.
(Sopimus lentoturvallisuuden parantamisesta lennettäessä sotilasilma-aluksilla 2001)

Virke ei tarjoa kontekstina mitään sellaista, minkä vuoksi velvoittavuutta ilmaiseva *skola* olisi tarpeellinen esimerkissä 5b. Apuverbi *skola* voi kuitenkin ilmaista myös 'mahdollisuutta' ja 'epävarmuutta' (SO s.v. skola) ja vastata näin suomen voida-apuverbiä. Ruotsin apuverbien monimerkityksisyys käy ilmi myös apuverbistä *må*, joka ilmaisee toiselta velvoittavuutta, toisaalta pakottavuutta, mikä käy ilmi Ruotsin ja Suomen välisessä rajaseudun poroja koskevasta sopimuksesta.

Sallittavuutta osoittava saada-verbin odotuksenmukaiset vastineet ovat *kunna* ja *få*. Ai-neistossamme saada-verbin vastineina käytetään kuitenkin myös apuverbejä *skola* ja

må. Esimerkistä 6 käy ilmi, miten sallittavuus muuttuu ruotsinkielisessä sopimuksessa eräänlaiseksi pakolliseksi sallittavuudeksi.

(6a) Tässä liitteessä tarkoitetut alkuperätuotteet **saavat** Ruotsiin tai Suomeen tuotaessa **sopimuksen mukaiset etuudet**, kun niistä esitetään joko EUR.1-tavaratodistus tai kauppalaskuilmotus, joka on annettu tai laadittu noudattaen samoja määräyksiä kuin ne, jotka sisältyvät ETA-sopimuksen pöytäkirjassa 4 olevaan V osastoon.

(6b) Ursprungsprodukter enligt denna bilaga **skall** vid import till Sverige eller Finland **åtnjuta förmånerna enligt överenskommelsen** mot avlämnande av antingen ett varucertifikat EUR.1 eller en fakturadeklaration utfärdad enligt samma bestämmelser som de, som återfinns i avdelning V i protokoll 4 till EES-avtalet.

(Maatalouskauppaa koskeva sopimus 1992)

Modaalisuuden tarkastelu virkkeittäin ei osoita, että virkerakenne olisi yhteydessä modaali-ilmauksen valintaan. Sen sijaan samoja modaali-ilmauksia käytetään samassa valtiosopimuksessa, mikä viittaa siihen, että yksittäinen valtiosopimus tekstinä on yhteydessä modaali-ilmauksen valintaan. Ajallinen perspektiivi näkyy aineistossa modaaliverbien erilaisissa ilmiöissä (skola, skall ja ska), mutta muutokset ovat pieniä, kuten yleensäkin kielissä, joilla on pitkä kirjoitetun kielen perinne (SAG 1: 27).

4.3 Modaalisuus Venäjän kanssa solmituissa valtiosopimuksissa

Venäjän kielessä deonttista velvoittavuutta ilmaisevat yleisimmin predikatiiviset adverbit *должно, нужно* ja *необходимо* sekä verbi *следовать*. Sallimista ilmaistaan venäjän kielessä tyypillisimmin predikatiivisella adverbillä *можно* ja verbillä *мочь*. Lisäksi oikeuksien ja velvollisuuksien sääntelyssä käytetään verbejä *разрешать* 'antaa lupa' ja *запрещать/воспрещать* 'kieltää'. (ks. esim. Kirvesmäki, Viimaranta & Ekman 2022: 272; Souma 2024: 88–89.) Näistä verbejä *разрешать* ja *запрещать/воспрещать* ei esiintynyt aineistossamme.

Velvoittavuutta ilmaisevissa sopimuskohdissa selvästi yleisin venäjänkielinen ilmaisu on *должно*, joka esiintyy useimmin sekä suomen *tulla-* että *on tehtävä* -rakenteiden vastaparina. Esimerkeissä 7 ja 8 modaalisuutta osoittavat suomen ja venäjän kielen ilmaisut vastaavat toisiaan sangen tarkasti:

(7a) Ajoneuvon kuljettajalla **on oltava** ajokortti, joka vastaa hänen ohjaamansa moottoriajoneuvon luokkaa sekä kyseisen ajoneuvon kansalliset rekisteröintiasiakirjat.

(7b) Водитель автотранспортного средства **должен иметь** водительское удостоверение соответствующей категории на право управления автотранспортным средством и регистрационные документы на автотранспортное средство своего государства.

(Sopimus kansainvälisestä tieliikenteestä 27 päivänä lokakuuta 1995 tehdyn sopimuksen muuttamisesta 2014)

(8a) Tällöin apulaisen valtakirjan **tulee olla** toisen sopimuspuolen rajavaltuutetun viseeraama.

(8b) При этом полномочия помощников **должны быть** завизированы Пограничным комиссаром другой Договаривающейся стороны.

(Pöytäkirja valtakunnan rajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisyjärjestyksestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta 1997)

Muita velvoitteita luovia verbejä aineistossa ovat *подлежит* 'olla jonkin [toimenpiteen/veloitteen] alainen' ja *следовать* sekä partisiippi *обязан* 'veloitettu', mutta niitä on käytetty vain vähän. Sen sijaan suomen *tulla-* ja *on tehtävä* -rakenteiden vastaparina on venäjässä usein indikatiivin passiivi, mitä havainnollistavat esimerkit 9 ja 10.

(9a) Välittömällä läpikulkumatkalla olevat matkatavarat ja rahti **on vapautettava** tullimaksuista ja muista niiden kaltaisista veroista.

(9b) Багаж и груз, следующие прямым транзитом, **не будут облагаться** таможенными сборами и другими подобными налогами.

(Lentoliikennesopimus 1993)

Esimerkissä 9 modaalisuuden ilmaisu on suomessa ja venäjässä täysin erilainen: suomessa käytetään myöntömuotoista on vapautettava -nessiiviä, kun taas venäjässä on kieltomuotoinen indikatiivi '[mainittuja maksuja] ei peritä'.

(10a) Tällaisessa tapauksessa **tulee** molempien sopimuspuolten etsintä- ja pelastuspalveluiden **ryhtyä jatkotoimenpiteisiin** yhteistoiminnassa.

(10b) В этом случае дальнейшие **меры принимаются** во взаимодействии между поисково-спасательными службами обеих Сторон.

(Sopimus yhteistyöstä merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelun alalla 1993)

Esimerkissä 10 suomen tulee ryhtyä -ilmaisua vastaa venäjänkielinen passiivi 'toimenpiteisiin ryhdytään'.

Velvoitteita luovissa ilmaisuissa on siis vaihtelua ja selviäkin eroja suomen- ja venäjänkielisten tekstiversioiden välillä. Oikeuksien luomisessa vaihtelu puolestaan on hyvin vähäistä: suomen myöntömuotoisen saada-apuverbin vastineena on kaikissa analysoimisamme aineistoesimerkeissä venäjän *можно* tai *мочь*, kuten esimerkissä 11.

(11a) Keskinäisen virka-avun puitteissa saatuja tietoja ja asiakirjoja **saa käyttää** ainoastaan tässä sopimuksessa määritelyihin tarkoituksiin [---]

(11b) Информация и документы, полученные в рамках взаимного содействия, **могут использоваться** лишь в целях, предусмотренных настоящим Соглашением [---]

(Sopimus yhteistyöstä rikosten torjunnassa 1993)

Kieltomuodossa saada-verbi toimii oikeuksia rajaavana ilmaisuna, ja näissä ilmaisuihin on venäjänkielisessä aineistossa jonkin verran vaihtelua. Nämäkin ilmaisut sisältyvät taulukkoon 1 (ks. myös Souma 2024), mutta tästä analyysistä ne on rajattu pois.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Olemme tarkastelleet tässä artikkelissa valtiosopimuksia oikeuksia ja velvollisuuksia luovina instrumentteina. Analyysimme perustana on systeemis-funktionaalinen kieliteoria ja sen interpersoonainen funktio, josta olemme valinneet tarkastelun kohteeksi modaalisuuden. Modaalisuutta ilmaistaan valtiosopimuksissa hyvin monilla eri tavoilla, ja tärkein ilmaisujen tulkintaa ohjaava seikka on valtiosopimuksen luonne tekstilajina: modaalisuus perustuu valtiosopimuksen asemaan direktiivisenä säädöstekstinä.

Olemme analysoineet aineistoamme kahden tutkimuskysymyksen avulla. Ensimmäkin tarkastelimme, minkälaisin kielellisin keinoin Ruotsin ja Venäjän/NL:n kanssa solmituissa valtiosopimuksissa säännellään oikeuksia ja velvollisuuksia. Toiseksi olemme kiinnittäneet huomiota maiden sopimusten välisiin eroihin. Tutkimuksemme osoittaa, että suomenkielisessä aineistossamme on yhteensä 29 erilaista tapaa ilmentää modaalisuutta. Havaitimme myös selviä eroja modaalisuuden ilmaisuihin eri sopimuspuolten kanssa: Ruotsi-korpuksessa velvollisuuksia luodaan nesessiivimuodoin enemmän kuin venäjä-korpuksessa, jossa vastaavaan tarkoitukseen käytetään indikatiivia. Ruotsi-korpuksessa esiintyy *sitoutua*-verbi, joka on venäjä-korpuksessa hyvin harvinainen. Vastaavasti venäjä-korpuksessa ilmaukset *olla oikeutettu* ja *olla velvollinen* ovat melko yleisiä, mutta ruotsi-korpuksessa kumpaakaan näistä ilmaisutavoista ei juuri esiinny. Näiden seikkojen voi olettaa liittyvän sopimuksen kieliversioiden identtisyysvaatimukseen ja eri sopimuspuolten erilaisiin sopimuskäytänteisiin mukautumiseen.

Modaalisuuden ilmausten eroille voi olla monenlaisia syitä. Yksi selitys on kielen muuttuminen ajan myötä: esimerkiksi jussiivi on nykypäivän säädöskielestä jäänyt pois, ja aineistossamme jussiivimuotoja esiintyykin vain vanhimmissa sopimuksissa. Ei myöskään sovi unohtaa kielten ja kulttuurien välisiä eroja. Suomi ja ruotsi toimivat identtisten kieliversioiden laatimista ajatellen toisin perustein kuin suomi ja venäjä. Vaikka suomi ja ruotsi eivät ole sukukieliä, yhteinen historia ja kulttuuri lähentävät kieliä toisiinsa, ja myös Suomen ja Ruotsin oikeusjärjestelmät ovat lähempänä toisiaan kuin Suomen ja Venäjän tai Neuvostoliiton. (Ks. Mattila 2017.)

Käsitellessämme systeemis-funktionaalista kieliteoriaa mainitsimme lyhyesti kieliopilliset metaforat, joilla modaalisuutta voidaan ilmaista epäsuorasti. Jatkotutkimuksissa voitaisiin kiinnittää huomiota modaalisuuden epäsuoraan ilmaisemiseen ennen kaikkea ymmärrettävyyden näkökulmasta. Yleensä säädöstekstien ymmärrettävyyttä

heikentävinä piirteinä pidetään muun muassa monisanaisuutta ja pitkiä virkkeitä (ks. esim. Fremer, Kallionpää, Nordman, Rydzewska-Siemiątkowska & Suominen 2024: 57), joten olisikin paikallaan selvittää, missä määrin erilaiset modaalisuuden ilmaisumuodot ymmärretään velvoittavuudeksi ja missä määrin ei. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tarkastella myös systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan kuuluvaa vaihtokaupan käsitettä valtiosopimuksissa ilmenevänä kielellisenä vaihtokauppana, jolloin modaalisuus olisi vaihtokaupan fokuksena.

Lähteet

- Alschner, W. & Keyes, J. M. (2020). Translatability of Law and Legal Technology. Teoksessa: M. Ji & S. Laviosa (toim.) *The Oxford Handbook of Translation and Social Practices*.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190067205.013.16>
- Attila, E. (2017). Tässä gradussa tutkitaan ei-modaalista indikatiivia säädöskielessä. Modaalialinesta vailla olevan indikatiivin tehtävät lakikielessä. Helsingin yliopisto. Saatavilla:
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/213195f7-5fd3-4e61-ad65-ef8684009780/content> (lainattu 7.9.2025).
- Attila, E. (2025). "Perunan on oltava komission päätöksessä edellytettyä siemenluokkaa": säädöskielen predikaattiverbit luomassa oikeuksia ja velvollisuuksia. Helsingin yliopisto.
- Fogelholm, K. (2024). Svenskt lagspråk i Finland i nyupplaga. Saatavilla: <https://sprakbruk.fi/artiklar/svenskt-lagsprak-i-finland-i-ny-upplaga/> (lainattu 9.5.2025).
- Fremer, M., Kankaanpää, S., Nordman, L., Rydzewska-Siemiątkowska, J. & Suominen R. (2024). Säädöskielen ymmärtäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:16. Valtioneuvoston kanslia.
- Gotti, M. (2012). Text and Genre. Teoksessa: P. M. Tiersma & L. M. Solan (toim.) *The Oxford Handbook of Language and Law*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.001.0001>
- Halliday, M.A.K. (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. Arnold.
- Helin, M. (1999). Kieli oikeustodellisuuden rakentajana. Teoksessa: A. Jyränki (toim.) *Oikeuden kielet. Oikeus ja oikeudellinen ajattelu monikielisessä maailmassa*. Turun yliopisto. 43–55.
- Holmberg, P. (2011). Texters interpersonella grammatik. Teoksessa: P. Holmberg, A-M Karlsson & A. Nord (toim.). *Funktionell textanalys*. Norstedts. 97–113.
- Holmberg, P. & Karlsson, A-M (2015). *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Hallgren & Fallgren.
- Kanner, A. (2011). Kansallisen lainsäädännön ja EU-säädösten kieli nesessiivisten rakenteiden valossa. Helsingin yliopisto.
- Kirvesmäki, A., Viimaranta, H. & Ekman, J. (2022). Venäjän kielioppi. Helsingin yliopisto.
<https://doi.org/10.31885/9789515150448>
- Lauranto, Y. (2015). Direktiivisyyden rajoja. Suomen kielen vaihtokauppasyntaksia. Helsingin yliopisto.
- LKO (n.d.) = Lainkirjoittajan opas. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita (37/2013). Saatavilla:
<https://lainkirjoittaja.finlex.fi/> (lainattu 5.5.2025).
- Malanczuk, P. (1997). *Akehurst's Modern Introduction to International Law*. Routledge.
- Mattila, H. E. S. (2017). *Vertaileva oikeuslingvistiikka. Juridinen kielenkäyttö, lakimieslatina, kansainväliset oikeuskielet*. Alma Talent.

- Mikhailov, M., Santalahti, M. & Souma, J. (2019). PEST – Parallel Electronic corpus of State Treaties. Teoksessa: I. Doval & M. T. Sánchez Nieto (toim.). *Parallel Corpora: Creation and Application*. John Benjamins. 183–195.
- Nurmi, A. & Kivilehto, M. (2019). Identifying Obligation in Legal Finnish and Swedish through English Translations: A Corpus-Assisted Approach. Fachsprache. *Journal of Professional and Scientific Communication* 3–4, 142–158.
- Probirskaja, S. (2009). Rajankäyntiä: Suomen ja Venäjän kahdenväliset valtiosopimukset käännöstieteellisen avainsana-analyysin valossa. Tampereen yliopisto.
- Rydzewska-Siemiatkowska, J. (2016). Linguistic Analysis of Necessity Expressions in Finnish and Polish Legal Text in Terms of Deontic Strength. *Comparative Legilinguistics* 26, 47–69. <https://doi.org/10.14746/cl.2016.26.03>
- SAG 1–4 (1999). Teoksessa: Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (toim.). *Svenska Akademiens grammatik I–IV*. Norstedts Ordbok.
- Santalahti, M. (2020). Ideology in Neutrality. Case study: Soviet discourse in bilateral treaties. Teoksessa: A. Ketola, T. Mikolič Južnič & O. Paloposki (toim.). *New Horizons in Translation Research and Education* 5. Tampereen yliopisto. 82–100.
- Santalahti, M. & Mikhailov, M. (2019). Language of treaties – language of power relations? Teoksessa: Ł. Biel, J. Engberg, R. Martín Ruano & V. Sosoni (toim.): *Research Methods in Legal Translation and Interpreting: Crossing Methodological Boundaries*. Routledge. 66–80. <https://doi.org/10.4324/9781351031226-5>
- Schäffner, C. (1997). Strategies of Translating Political Texts. Teoksessa: A. Trosborg (toim.). *Text Typology and Translation*. John Benjamins Publishing Company.
- Shore, S. (2012a). Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalissa teoriassa. Teoksessa: V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Gaudeamus. 131–157.
- Shore, S. (2012b). Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. Teoksessa: V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Gaudeamus. 158–185.
- Slaf (2023) = Svenskt lagspråk i Finland Slaf. Ruotsinkielinen lakikieli 2023. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-051-6> (lainattu 9.5.2025).
- SO = Svensk ordbok. Saatavilla: svenska.se (lainattu 9.5.2025).
- Souma, J. (2023). Diplomaticeskoe «razrešaetsâ»: kommunikativnye akty razrešeniâ i zapreta v finländsko-rossijskih meždunarodnyh soglašeniâh. Tampereen yliopisto.
- Sutela, M. & Lindroos, E. (2021). “Kysymys rangaistuksen mittaamisesta” - Empiirinen analyysi korkeimman oikeuden rangaistuksen määräämiseen liittyvien ennakkopäätösten otsikoista. Edilex 2021/12. Saatavilla: <https://www.edilex.fi/artikkelit/22445.pdf> (lainattu 5.5.2025).
- VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T-R & Alho, I. (2004). Iso suomen kielioppi. Verkkooversio. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk> (lainattu 5.5.2025).
- VSO (2021) = Valtiosopimusopas 2021. Ulkoministeriön julkaisuja 2021:2. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-344-2> (lainattu 5.5.2025).
- VSS (2021) = Valtiosopimusopas 2021, liite 16. Valtiosopimussanasto englanti – suomi. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/data/muut/valtiosopimussanasto.pdf> (lainattu 5.5.2025).
- Wienin yleissopimus = Valtiosopimusoikeutta koskeva Wienin yleissopimus, SopS 33/1980. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/1980/33> (lainattu 9.9.2025)

Liite 1. Tutkimuksen aineistona käytetyt valtiosopimukset

Ruotsi-korpus:

Merenkulkusopimus 1923

Tornion joen yli johtavan sillan kautta järjestetyn, kummankin maan rautatieverkon välisen yhdysradan hoitoa ja ylläpitoa koskeva sopimus 1924

Sovintomenettelyä koskeva sopimus 1924

Sopimus poroista rajaseuduilla 1926

Noottienvaihto Ruotsin kanssa tehdyn rajajokisopimuksen B liitteen eräiden määräysten soveltamisen keskeyttämisestä 1971

Maatalouskauppaa koskeva sopimus 1992

Sopimus yhteistyöstä meri- ja lentopelastuspalvelun alalla 1993

Sopimus Ruotsin talousvyöhykkeen sekä Suomen mannermaajalustan ja kalastusvyöhykkeen välisen rajan määrittämisestä Ahvenanmerellä ja pohjoisella Itämerellä 1994

Turvallisuussuojaa koskeva yhteisymmärrys 1995

Yhteisymmärrys puolustusmateriaalialan yhteistyöstä 1995

Sopimus yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla 1996

Sopimus Ruotsin kanssa tehdyn automaattipeliä Suomen ja Ruotsin välillä säännöllisessä linjaliikenteessä olevilla matkustaja-aluksilla koskevan sopimuksen muuttamisesta 1997

Noottienvaihto öljyn varmuusvarastointia koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 1997

Sopimus lentoturvallisuuden parantamisesta lennettäessä sotilasilma-aluksilla 2001

Noottienvaihto televisiolähetysten vastaanottamisen parantamiseksi koskevan sopimuksen muutoksesta 2003

Noottienvaihto vesipolitiikan puitteista 2003

Noottienvaihto väliaikaisesta sopimuksesta Euroopan unionin vesipuitteidirektiiviin sisältyvien vaatimusten täyttämiseksi 2003

Rajajokisopimus 2009

Valtion rajat ja lentotiedotusalueiden rajat ylittävää toimintaa koskeva sopimus 2010

Sopimus kansainvälisestä taksiliikenteestä tiellä 2011

Sopimus talvimerenkulun palveluiden yhteisestä järjestämisestä ja yhteistyöstä talvimerenkulun palvelujen alalla 2011

Sopimus ilmaliikennepalvelun delegoinnista 2012

Sopimus maiden välisen valtakunnanrajan hoidosta 2014

Sopimus tiettyihin jätevirtoihin kuuluvien jätteen siirroista maiden raja-alueilla 2015

Venäjä-korpus:

Väliaikainen sopimus Suomen ja Venäjän välillä matkustajain, matkatavaran ja tavarain kuljetuksesta 1921

Sopimus valtaväylän ylläpitämisestä sekä kalastuksen järjestämisestä rajavesistöissä 1922

Sopimus julkisten virastojen ja laitosten arkistojen ja asiakirjain palauttamisesta 1924
Porosopimus 1933

Sopimus yhteistyöstä elokuva-alalla 1984

Pöytäkirja clearingmaksujen selvitysmenettelystä 1990

Sopimus suhteiden perusteista 1992

Sopimus yhteistyöstä toisen maailmansodan seurauksena Venäjällä kaatuneiden suomalaisten sotilaiden ja Suomessa kaatuneiden venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden muiston vaalimisessa 1992

Sopimus yhteistyöstä tieteen ja teknologian aloilla 1992

Lentoliikennesopimus 1993

Sopimus yhteistyöstä rikosten torjunnassa 1993

Sopimus yhteistyöstä merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelun alalla 1993

Kalastussopimus 1994

Pöytäkirja valtakunnan rajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta 1997

Pöytäkirja tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta 2000

Sopimus Saimaan kanavan ja Malyj Vysotskij-saaren huoltohenkilökunnan kulkulupamenettelystä 2006

Sopimus entiseltä Neuvostoliitolta olevien velkasaatavien osittaisesta hoitamisesta 2006

Noottienvaihto Venäjän ja Suomen välisen valtakunnanrajan ylityspaikoista 11 päivänä maaliskuuta 1994 tehdyn sopimuksen muuttamisesta 2010

Täytäntöönpanopöytäkirja takaisinottoa koskevan sopimuksen toteuttamismenettelyistä 2010

Sopimus rajat ylittävän yhteistyön edistämisestä 2012

Sopimus vaarallisten aineiden kuljetuksista Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä 2013

Sopimus kansainvälisestä tieliikenteestä 27 päivänä lokakuuta 1995 tehdyn sopimuksen muuttamisesta 2014

Sopimus jäänmurtoavustusta koskevasta yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta Itämerellä 2014

Pöytäkirja sopimukseen Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan vuokraamisesta Suomen tasavallalle 2016